

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาพยายามเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งต่อการจัดดำเนินการศึกษาวิชาพหุศาสตร์ เพราะปรัชญาการศึกษาพยายามเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้บรรลุตามเป้าหมายการศึกษาของวิชาชีพ เนื่องจากยังไม่มีผู้ทำวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาพยายามมาก่อน และเพื่อให้รายงานวิจัยเรื่องนี้มีน้ำหนักเพิ่มขึ้น ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอเป็นลำดับ ตามหัวข้อต่อไปนี้ คือ ปรัชญาการศึกษา ปรัชญาการศึกษาพหุศาสตร์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปรัชญาการศึกษา

ปรัชญา

ปรัชญาคืออะไร เป็นการยากที่จะให้คำจำกัดความที่แน่นอนลงไป เพราะนักปรัชญาแต่ละคน นักคิดแต่ละกลุ่ม นักปรัชญาแต่ละสมัย ก็ให้คำนิยามแตกต่างกันไป (ไพฑูริย์ สินสารัตน์ 2525 : 1) ในที่นี้จะกล่าวเป็น 2 นัย คือ

1. ความหมายตามรูปศัพท์

คำว่า "ปรัชญา" ของไทย พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ เป็นผู้ทรงบัญญัติขึ้น โดยมาจากรากศัพท์ภาษาสันสกฤตว่า ปร ซึ่งแปลว่า ไกล อวสาน สูงสุด ประเสริฐ กับ ชูฎา แปลว่า ฎู ซึ่งหมายถึงความรู้อันสูงสุด (กิติมา ปรีดีคิลก 2523 : 2)

คำว่า "Philosophy" ไพทาгорัส (Pythagoras) นักปรัชญาชาวกรีกเป็นผู้กำหนดขึ้น โดยมาจากภาษากรีกว่า Philosophia แปลว่า The love of wisdom โดยมาจากรากศัพท์ว่า Philos ซึ่งแปลว่า รัก กับ Sophia แปลว่า ปัญญา ซึ่งความหมายดั้งเดิม แปลว่า ความรักที่มีต่อความฉลาดหรือความรักที่มีต่อความรู้ (กิติมา ปรีดีคิลก 2523 : 1)

จากการพิจารณาความหมายของปรัชญาดังกล่าวจะพบว่า มีความแตกต่างกันที่ความหมายหนึ่งเน้นที่ตัวความรู้หรือผู้รู้ ส่วนอีกความหมายหนึ่งเน้นที่การแสวงหาความรู้

2. ความหมายโดยอรรถ

อริสโตเติล (Aristotle 427-347 B.C.) กล่าวว่า ปรัชญาเป็นศาสตร์ที่สืบค้นไปถึงแก่นแท้ของสภาวะที่มีอยู่ในตัวของมันเอง รวมทั้งคุณลักษณะต่าง ๆ ของมัน (บุญย นิลเกษ 2525 : 3)

เนลเลอร์ (Kneller 1971 : 1) กล่าวว่า ปรัชญา คือวิธีการที่จะคิดอย่างมีระเบียบเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ หรือเป็นความพยายามที่จะค้นหาความสอดคล้องของแนวความคิดและประสบการณ์ทั้งหมด

ทิตุส (Titus 1959 : 8-10) กล่าวว่า ปรัชญาเป็นทัศนคติส่วนบุคคลที่มีต่อชีวิตและทุกอย่างในจักรวาล เป็นวิธีการอย่างหนึ่งของการคิดและการถามที่ของการเหตุผล เป็นความพยายามที่จะมองภาพรวมของความรู้สึคนึกคิดทั้งหมด เป็นการศึกษาเหตุผลและวิเคราะห์ความหมายของคำและมโนภาพใก้กระจ่างขึ้น เป็นทฤษฎีของปัญหาและเป็นทฤษฎีของการแก้ปัญหาด้วย

บรูบาเคอร์ (Brubacher 1962 : 20) กล่าวว่า ปรัชญา คือความรักในความฉลาด การทำให้ประสบความสำเร็จได้ด้วยความฉลาดซึ่งจะมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของชีวิต ปรัชญาเป็นความพยายามที่จะคิดอย่างรอบคอบโดยการรวบรวมรายละเอียดของชีวิตของโลกไว้ทั้งหมด

รัตนาทุมไพศาล (2523 : 2) ให้นิยามว่า ปรัชญาคือการแสดงออกของความเชื่อ วิธีที่จะมองความรู้ และ/หรือกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นว่าคน ๆ นั้นมีความเชื่ออย่างไร

อมร โสภณวิเศษวงศ์ (2514 : 17-18) กล่าวว่า ปรัชญา คือการจัดความรู้ทางวิทยาศาสตร์และประสบการณ์ทางจริยศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ และศาสนาให้เป็นระบบ วิเคราะห์ความคิดรวบยอดทั่วไป และความคิดรวบยอดทางวิทยาศาสตร์ พิจารณาความสมเหตุสมผลของความคิดเหล่านั้น และนำความคิดนั้นมาสัมพันธ์กันและกัน วิธีการของปรัชญาคือการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกวิทยา

ภิญโญ สาร (2514 : 22) กล่าวว่า ปรัชญาคือศาสตร์ชนิดหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดหมวดหมู่หรือแบบความรู้สาขาต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือทำความเข้าใจและแปลความหมายข้อเท็จจริงต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์แบบ

จากคำนิยามของปรัชญาดังกล่าว จะเห็นได้ว่า คำนิยามของปรัชญาแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับยุค สมัย ท้องที่ และบุคคล ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า ปรัชญาเป็นการรวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ ของจักรวาล โลก และชีวิตไว้ทั้งหมด มีวิธีการคิดหาเหตุผล และวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบที่แท้จริง เพื่อนำมาเป็นหลักยึดเหนี่ยวของบุคคล ช่วยทำให้เขาทราบจุดหมายของชีวิต การดำเนินชีวิต และปรัชญาจะช่วยนำทางให้เขาก้าวไปสู่เป้าหมายอย่างถูกต้อง

การศึกษา

นักการศึกษาได้ให้คำนิยามของการศึกษาไว้แตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับทัศนะของแต่ละบุคคลว่าจะเลือกพิจารณาส่วนไหนของการศึกษา ซึ่งแต่ละทัศนะก็มีส่วนถูกทั้งนั้น ในที่นี้จะแยกพิจารณาความหมายออกเป็น 2 นัย คือ

1. ความหมายตามรูปศัพท์

คำว่า การศึกษา ในภาษาไทยเป็นคำที่แผลงมาจากภาษาสันสกฤต ว่า สึกฺษา ซึ่งมาจากรากศัพท์ว่า สุก และตรงกับคำว่า สึกฺษา ในภาษาบาลี มีความหมายว่า การเล่าเรียนฝึกฝนและอบรม (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 2523 : 857)

คำว่า การศึกษา ตรงกับคำว่า Education ในภาษาอังกฤษ มาจากภาษาละติน Educatum (ex + ducere) มีความหมายว่า ดึงออก (Shipley 1970 : 114) คือการดึงเอาออกมา หรือการนำไปสู่เพื่อให้บรรลุจุดหมาย โดยทั่วไปแล้วการศึกษาในภาษาอังกฤษ คือการพัฒนาสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ของบุคคลให้มีความเจริญงอกงามสูงสุดเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม (สมบูรณ์ พรรณาท 2524 : 2)

จากการพิจารณาความหมายของการศึกษาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า การศึกษามีเป้าหมายมุ่งพัฒนาคุณภาพของชีวิตมนุษย์

2. ความหมายตามทัศนะของนักการศึกษา

พลาโต (Plato) ให้ความหมายของการศึกษาว่า หมายถึง ศิลปะการสร้างสรรค์ และความคุมประสมการของมนุษย์ โดยขึ้นอยู่กับหลักค่านิยมและการปรับปรุงทุกระดับชั้นในกิจกรรมของมนุษย์ (Lodge 1950 : 11)

ไทเลอร์ (Tyler) ได้กล่าวถึงความหมายของการศึกษาว่า การศึกษาเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ (เมธี ปิณฑานนท์ 2523 : 12)

เดวี (Dewey) กล่าวว่า การศึกษาคือกระบวนการสร้างสรรค์ประสมการใหม่ที่ดีต่อเนื่องกันเรื่อย ๆ ประสมการจึงเป็นทั้งวิถีและเป้าหมายของการศึกษา (ประทุม อังกูรโรหิต 2525 : 82)

ไวท์เฮด (Whitehead) กล่าวว่า การศึกษาเป็นกระบวนการแสวงหาศิลปะของการใช้ความรู้ โดยการแสวงหาและรวบรวมความคึกความรู้แล้วนำเอาไปลงปฏิบัติ และเห็นว่า การศึกษาคือกระบวนการเรียนและการใช้ความรู้ (รัตนาทุมไพศาล 2523 : 2)

ส. ศิวรักษ์ (สุลักษณ์ ศิวรักษ์ 2524 : 6) ได้ให้ความหมายการศึกษาว่าหมายถึง

- ก. วิธีการต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และทัศนคติ
- ข. ทัศนคติต่าง ๆ ที่พยายามจะอธิบายหรือให้เหตุผลในการถ่ายทอดนั้น ๆ
- ค. คุณค่าหรืออุดมคติต่าง ๆ ที่มนุษย์พยายามจะเข้าให้ถึงโดยอาศัยความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เพราะฉะนั้นวิธีการฝึกปรือหรือถ่ายทอดจึงขึ้นอยู่กับคุณค่าหรืออุดมคติที่ท่องประสงค์นี้เป็นผลสืบปลาย

พระราชวรานี (2525 : 96) ให้ความหมายของการศึกษาว่า การศึกษา คือ กระบวนการสร้างปัญญาและคุณธรรมอันเป็นส่วนประกอบอย่างอื่น ๆ ที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ไขปัญหาล่วงหน้าซึ่งมีบั้นลึกซึ้งของ นำชีวิตให้เจริญงอกงามไปสู่ความเป็นอยู่อย่างที่ดีสุด และช่วยเหลือแห่งความมีชีวิตได้โดยสมบูรณ์

ไพฑูรย์ สินดารัตน์ (2525 : 18, 21, 25) ให้ความหมายของการศึกษาไว้ 2 แนว คือ แนวแรกเป็นการศึกษาในฐานะเป็นกระบวนการสังคมประกิต (Socialization process) เป็นการถ่ายทอดแนวคิด ความเชื่อ ระบบพฤติกรรม ตลอดจนค่านิยมต่าง ๆ ซึ่งรวมเรียกว่า วัฒนธรรม จากชนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งเป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติที่ผสมปรับปรุงกันเรื่อยมาไม่เป็นระบบระเบียบและขั้นตอนที่ชัดเจน และแนวที่สองเป็นการศึกษาในฐานะเป็นสถาบันทางสังคม (Social institution) คือสถาบันการศึกษา หรือโรงเรียน เป็นการให้การศึกษาในลักษณะที่เฉพาะเจาะจงและมีวิธีการเฉพาะ มีลักษณะเป็นวิชาชีพชัดเจน

ภิญโญ สาร (2521 : 18) กล่าวสรุปว่า การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลทั้งในค่านิยม จิตใจ นิสัย และคุณสมบัติอย่างอื่น กระบวนการศึกษาเป็นเพียงเครื่องมือที่คนรุ่นหนึ่งถ่ายทอดให้แก่คนอีกรุ่นหนึ่ง เครื่องมือนี้ถ้าไม่นำไปใช้จะไม่เกิดประโยชน์อันใด นอกจากนี้การศึกษายังเป็นเครื่องมืออันสำคัญของรัฐในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพลเมือง เพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงของรัฐตามที่รัฐต้องการทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง

จากคำนิยามของการศึกษาคงกล่าว พอจะสรุปได้ว่า การศึกษาเป็นกระบวนการถ่ายทอดค่านิยมและวัฒนธรรมของสังคม เพื่อช่วยให้บุคคลมีความรู้ความสามารถเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ทำให้เขาสามารถปรับตัวและดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และทำให้สังคมได้มีการพัฒนาต่อไปด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญากับการศึกษา

กิติมา ปรีติคิลก (2523 : 82) ได้กล่าวสรุปความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญากับการศึกษา ไว้ดังนี้คือ

1. การตั้งจุดมุ่งหมายของการศึกษา จำเป็นต้องอาศัยหลักปรัชญาในการพิจารณาตีความในบางอย่าง เช่น ถ้าความมุ่งหมายของการศึกษาต้องการให้เด็กมีชีวิตที่ดี คำจำกัดความของชีวิตที่ดีก็จะมาจากหลักปรัชญาซึ่งได้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กันว่าน่าปรัชญาใดมาใช้ได้บ้าง

2. อาศัยความรู้ทางปรัชญาในการตีความหมายของคำวามนุษย์ ธรรมชาติ

ของมนุษย์เพื่อจะใคร่ความมนุษย์เป็นอย่างไร มีธรรมชาติอย่างไร มีความแตกต่างระหว่างบุคคลแคไหนและจะจัดการศึกษาให้แก่มนุษย์แบบใดจึงจะดี

3. อาศัยวิธีการทางปรัชญาบางอย่างของปรัชญามาใช้ในการพิจารณาตัดสินคุณค่าทางการศึกษา เช่น การพิจารณาตัดสินคุณค่าความดีความงาม เป็นต้น

ศักดิ์ ประจักษ์ประธานพร (2523 : 38-41) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญากับการศึกษาว่า ปรัชญาการศึกษาช่วยวางรูปแบบให้กับการศึกษา เพราะเมื่อเรามีทัศนะเกี่ยวกับความหมายของการศึกษาไปในทางใดเราก็ย่อมจะสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาไปในทางนั้น นอกจากนี้ปรัชญาการศึกษาช่วยสร้างภาพรวมที่สมบูรณ์และกลมกลืนให้กับเป้าหมายและเทคนิคทางการศึกษา โดยการเชื่อมโยงวิชาการทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้กลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาวิชาการต่าง ๆ และปรัชญาการศึกษายังมีหน้าที่วิพากษ์วิเคราะห์ความดีและภาษาทางการศึกษาให้ชัดเจนแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น เป็นการกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้คิดและสำรวจตัวเองว่าเราเชื่อสิ่งที่เขากล่าวไว้หรือไม่

ส. ศิวรักษ์ (สุลักษณ์ ศิวรักษ์ 2524 : 23-24) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญากับการศึกษาว่า ปรัชญาทั่วไปอาศัยความรู้จากวิชาการแขนงต่าง ๆ มาประกอบแล้วโยงขึ้นเป็นแนวคิด ส่วนปรัชญาการศึกษาอาศัยข้อเท็จจริงต่าง ๆ ทางการศึกษาเพื่อนำมาประกอบการพิจารณา ด้วยเหตุนี้ปรัชญาการศึกษาจึงต้องพึ่งปรัชญาทั่วไป เพราะปัญหาชั้นพื้นฐานทางการศึกษาก็คือปัญหาในทางปรัชญา ดังนั้น ปรัชญาการศึกษาจึงเป็นการนำเอาปรัชญามาประยุกต์ใช้กับการศึกษา

คำกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ปรัชญามีบทบาทสำคัญต่อการศึกษา คือ ช่วยในการพิจารณาคุณค่าการศึกษาโดยละเอียด เชื่อมโยงวิชาการทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเข้าด้วยกันแล้วมองเป็นภาพรวมของการศึกษา ศึกษาและวิเคราะห์ถึงเนื้อหาและปัญหาของการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาของหลักสูตร บทบาทของครูในกระบวนการศึกษา และบทบาทของโรงเรียนในสังคมต่อไป

ปรัชญาการศึกษา

ปรัชญาการศึกษา คือ ความพยายามที่จะวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ และพิจารณาคุณภาพการศึกษาอย่างละเอียดลึกซึ้งทุกแง่มุม ให้เข้าใจถึงแนวคิดหลัก ความสำคัญ ความสัมพันธ์ และเหตุผลต่าง ๆ อย่างชัดเจน มีความต่อเนื่องและมีความหมายต่อมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม (ไพฑูริย์ สินารัตน์ 2525 : 34)

ปรัชญาการศึกษา หมายถึง ความพยายามที่จะพิจารณาคุณภาพการศึกษาโดยตลอด แล้วพยายามที่จะให้ไต่ความลึกซึ้งที่รอบรอมเกี่ยวกับการศึกษาทั้งหมดนั้นให้สมเหตุสมผล และให้ใช้ได้อย่างเต็มที่มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (สุลักษณ์ ศิวรักษ์ 2524 : 3)

ปรัชญาการศึกษา คือ การประยุกต์วิธีการของปรัชญากับประสบการณ์ที่เรียกว่า การศึกษาเข้าด้วยกัน ซึ่งรวมถึงการแสวงหาความคิดที่จะประสมประสานกับการศึกษาค้นคว้าต่าง ๆ การขยายความหมายของการศึกษา การกำหนดข้อตกลงเบื้องต้นของการศึกษา และพัฒนาการของข้อตกลงเหล่านั้นให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน (รัตนา พุ่มไพศาล 2523 : 3)

ปรัชญาการศึกษา คือ ทศนคติและวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาโดยระบบโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนและบุคลากรที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษายึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อพัฒนานักเรียนหรือให้การศึกษาแก่นักเรียน (วิญญู สาธร 2519 : 13)

จากความหมายของปรัชญาการศึกษาดังกล่าว พอจะสรุปได้ว่า ปรัชญาการศึกษาเป็นการนำเอาหลักการและความรู้จากศาสตร์หลาย ๆ แขนงมาวิเคราะห์และประมวลเป็นแนวคิดทางการศึกษา โดยพิจารณาถึงองค์ประกอบทุก ๆ ส่วนของการศึกษา โดยส่วนรวม แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานี้จะใช้เป็นหลักยึดในการจัดดำเนินการศึกษาและพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษาโดยส่วนรวม

ปรัชญาการศึกษาพยาบาล

การพยาบาล หรือ Nursing มาจากภาษาละตินว่า Nurture หมายถึง การดูแลผู้ที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ คนชรา เด็ก ผู้ป่วย หรือผู้ได้รับบาดเจ็บ รวมทั้งการส่งเสริม

สุขภาพของคนปกติด้วย (Sanner 1965 : 4) และเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องของสัมพันธ์กับการศึกษารวมข้อมูลในสภาวะของผู้ป่วย การตั้งวัตถุประสงค์ของสุขภาพอนามัยระยะสั้นและระยะยาว การวางแผนและการปฏิบัติการพยาบาลอย่างเหมาะสมในการช่วยเหลือผู้ป่วยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น ๆ ตลอดจนการประเมินประสิทธิผลของการปฏิบัติการพยาบาลด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์ เป็นพื้นฐานวิธีการพยาบาลดังกล่าว รวมทั้งการดูแลในสภาพที่มีพยาธิสภาพ การป้องกัน การฟื้นฟูบุคลิกภาพ และการสอนในเรื่องสุขภาพอนามัย (Ramey 1969 : 183)

การพยาบาล คือการศึกษาเกี่ยวกับศิลปะการช่วยเหลือมนุษย์ที่ประสบปัญหาสุขภาพอนามัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยนำหลักความรู้ทางวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ มาประยุกต์สร้างเป็นหลักเกณฑ์และวิธีการในการปฏิบัติ (เกศินี เห็นทิทักษ์ และคณะ 2523 : 2)

การพยาบาล คือการบริการสังคมเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของมนุษย์ให้มีความสมบูรณ์เจริญเติบโตตามวัย ตลอดจนให้คำแนะนำเพื่อส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค การรักษาพยาบาลขั้นต้น การฟื้นฟูสมรรถภาพตามปัญหาอาการของโรคและสอดคล้องกับความต้องการทางค่านิยม จิตใจของผู้ป่วยแต่ละบุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยอาศัยหลักวิทยาศาสตร์และศิลปการพยาบาล (คณาจารย์วิทยาลัยพยาบาล กองงานวิทยาลัยพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข 2521 : 7)

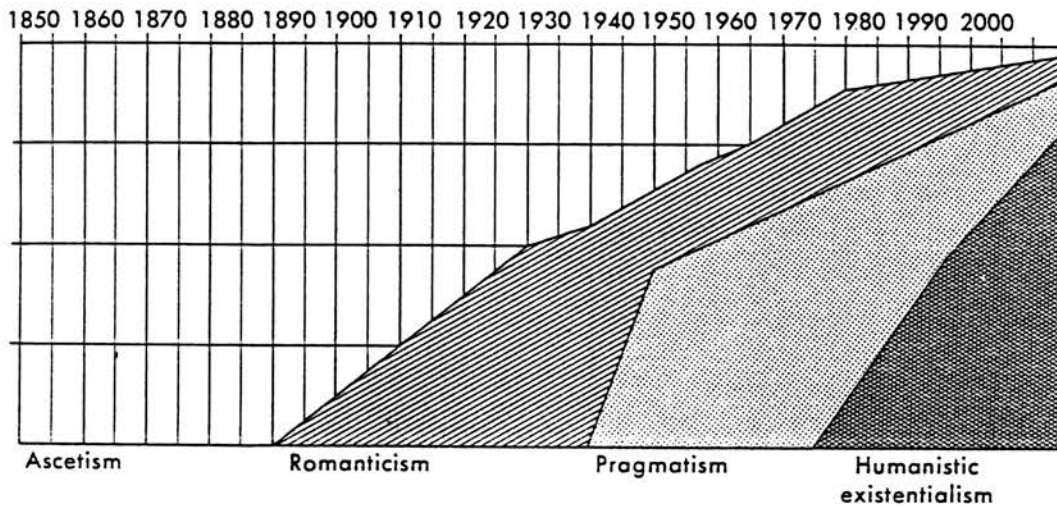
จากความหมายของการพยาบาลดังกล่าวข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า การพยาบาลคือการบริการด้านการดูแลรักษา ฟื้นฟู ป้องกัน และส่งเสริมสุขภาพอนามัยของบุคคลทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ โดยอาศัยหลักวิทยาศาสตร์และศิลปการพยาบาล

เคื่อนเพ็ญ ชาติกานนท์ และคณะ (2511 : 200) ได้กล่าวถึงปรัชญาการพยาบาลว่า หมายถึง ความเชื่อที่ใช้อยู่เป็นหลักในการให้การศึกษาอบรมพฤติกรรมและความประพฤติของพยาบาล เป็นจุดหมายปลายทางของการประกอบวิชาชีพพยาบาล โดยยึดหลักศาสนาและปรัชญาในการดำรงชีวิตโดยทั่วไปของสังคม และยังได้ให้ความ-

หมายของปรัชญาการศึกษาพยายามว่า หมายถึงหลักในการจัดหลักสูตรและการสอนวิชาชีพ พยายาม โดยยึดถือปรัชญาการพยายามประกอบด้วยปรัชญาการศึกษาทั่วไปของสังคม เพื่อ ศึกษาและใช้ในการปฏิบัติอย่างมีหลักเกณฑ์

จากความหมายของการพยายาม ปรัชญาการพยายาม และปรัชญาการศึกษา พยายามดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปได้ว่า ปรัชญาการศึกษาพยายามเป็นการนำเอาความ เชื่อที่เชื่อถือเป็นหลักในการให้การศึกษอบรมพุทธิกรรมและความประพทธิของพยายาม หลักศาสนา และความรู้จากศาสตร์หลาย ๆ แขนงมาวิเคราะห์และรวบรวมเป็นแนวคิด ทางการศึกษาพยายาม โดยพิจารณาถึงองค์ประกอบทุก ๆ ส่วนของการศึกษาพยายาม โดยส่วนรวม แล้วนำมาเป็นหลักยึดในการพิจารณาถึงปัญหาต่าง ๆ ในการศึกษาพยายาม การจัดหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนในวิชาชีพพยายาม

จากการค้นคว้าเกี่ยวกับสาระของปรัชญาการศึกษาพยายาม พบว่า ยังไม่มี การเผยแพร่มากนัก นอกจาก บีวีส์ (Bevis 1979 : 99-100) ซึ่งเป็นนักการ- ศึกษาพยาบาลชาวอเมริกัน ได้ศึกษาเกี่ยวกับปรัชญาพื้นฐานของการปฏิบัติการพยาบาล (Philosophical base of nursing practice) และมีความเชื่อว่า แนวคิด และทฤษฎีพื้นฐานของการปฏิบัติการพยาบาลสร้างขึ้นจาก 3 องค์ประกอบ คือ สภาพการณ์ (setting) ผู้รับบริการ (clients) และความรู้ (knowledge) และสามารถ อธิบายได้โดยอาศัย 4 ลัทธิปรัชญาซึ่งอยู่ในค่านิยมของการพยาบาล คือ ลัทธิพรตนิยม จินตนิยม ปฏิบัตินิยม และอัตถิภาวนิยม ในแต่ละปรัชญาก็จะเด่นชัดในแต่ละยุค ความพัฒนาการของวิชาชีพ อันจะสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมและทัศนคติของสังคมในยุคนั้น ๆ ก่อนสมัย ในทศวรรษ จนถึงปี ค.ศ. 1920 ลัทธิพรตนิยม ได้รับความนิยมสูง หลังจากนั้น ลัทธิจินตนิยม เริ่มเด่นขึ้นมาจนกระทั่งถึงประมาณ ค.ศ. 1940 และภายหลังจาก สงคราม โลกครั้งที่ 2 ลัทธิปฏิบัตินิยม มีความเด่นและรุ่งเรืองมากทำให้เกิดศูนย์รวมของการ- พยายาม จนกระทั่งถึงประมาณปี ค.ศ. 1960 ลัทธิอัตถิภาวนิยม เริ่มมีบทบาท สำคัญต่อการพยาบาล แต่ทั้ง 4 ลัทธิปรัชญายังคงมีอยู่ในระบบการปฏิบัติการพยาบาล โดยที่ลัทธิที่ได้รับความนิยมในอดีตจะมีความสำคัญน้อยลง และทั้ง 4 ลัทธินี้ก็ยังคงมีอิทธิพล ต่อการพยาบาลและการศึกษาพยาบาลตามจนกระทั่งทุกวันนี้ (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 พัฒนาการของ 4 อหิขริษณาที่มีผลต่อการปฏิบัติการศึกษาพยาบาล

(Bevis 1979 : 100)

ในการวิจัยครั้งนี้จะกล่าวถึง 4 อหิขริษณาการศึกษาพยาบาลตามแนวคิดของ บีวิส ในเรื่องปรัชญาพื้นฐานของการปฏิบัติการศึกษาพยาบาลดังกล่าว คือ

1. อหิขริษณนิยม (Asceticism)

พรตนิยม มาจากศัพท์ภาษาสันสกฤตว่า วัรตะ แปลว่า การบำเพ็ญพรต และตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Asceticism ซึ่งมาจากศัพท์ภาษากรีกว่า Askein แปลว่าการฝึกฝน คำสอนอหิขริษณีนี้อธิบายว่าการบำเพ็ญพรตหรือการปฏิบัติทุกรกิริยาเหล่านั้นที่จะช่วยให้มนุษย์มีความสุขได้ตามเป้าหมายของชีวิต (กิริติ บุญเจือ 2522 : 7, 176)

อหิขริษณนิยม เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตที่ไม่คำนึงถึงตนเอง เช่น พวกคริสเตียน อุทิศตนเพื่อพระเจ้า ขอมุหฺรมาณสังฆาร เสียสละชีวิต ความปลอศกภัย และความสุขสบายของตนเองเพื่อความเชื่อในเรื่องของศาสนาที่ว่า การกระทำเช่นนี้ เป็นหนทางที่จะช่วยให้ตนพ้นบาปและทำให้บรรลุสถานชั้นสูง ซึ่งในศาสนาอื่นก็มีความเชื่ออย่างเดียวกัน เขาเหล่านั้นจะถือวินัยเคร่งครัดและไม่คำนึงถึงความทุกข์ยากของตนเพื่อความสุขในโลกนี้และโลกหน้า (Bevis 1978 : 34) ซึ่งในพุทธศาสนาก็ได้สอนไว้ว่า การเอื้อเพื่อผู้อื่นและเมตตาการุณาต่อผู้อื่นจะทำให้สะสมบารมีและได้รับผลบุญใน

ชาติหน้า เขาเหล่านี้จะเสียดสีและอุทิศตนเพื่อสนองความต้องการของผู้อื่นทั้งทางร่างกายและจิตใจโดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ มีความรักต่อเพื่อนมนุษย์และมีอุดมการณ์ของตนเอง

พยายามในสมัยก่อนจะละทิ้งบ้าน ครอบครัวยุ และทรัพย์สิน แล้วอุทิศตนเป็นพยาบาลตามคำสั่งของพระเจ้า ดังเช่น ฟลอเรนซ์ ในคิงเกด รู้สึกว่าความตั้งใจอยากเป็นพยาบาลเพื่อประโยชน์ต่อผู้อื่นเป็นเสียงเรียกร้องจากสวรรค์ (คุณหญิงพิทยาภยทิทยาภ 2519 : 65-66) เขาจะถูกสอนให้เชื่อว่า การทำงานเพื่อผู้อื่นจะต้องมีการเสียดสีและอุทิศตนโดยไม่คำนึงถึงความสุขสบาย ความก้าวหน้า ความมั่นคง และความต้องการของตน มีค่านิยมว่าจะไม่เรียกร้องค่าจ้าง ของกำนัล หรือปรับปรุงสภาพการทำงาน ในด้านการดูแลและให้บริการสุขภาพแก่ผู้มารับบริการ มีความเชื่อว่าผู้รับบริการคือวิญญาณที่จะต้องช่วยให้พบยา เพราะเชื่อว่า โรคหรือการเจ็บป่วยเกิดจากภูมิจีมีศาจหรือเกิดจากการละเมิดศีลธรรม แม้ในหมู่อารยชนหรือผู้เฉลียวฉลาด ยังกล่าวว่า "ฉันได้ไปทำอะไรเข้า จึงได้เกิดการเจ็บป่วยเช่นนั้น" (คุณหญิงพิทยาภยทิทยาภ 2519 : 10-11) พยายามจะเห็นว่า หน้าที่เป็นสิ่งสำคัญยิ่งและสำคัญกว่าการพัฒนาการพยาบาล พยายามจึงมุ่งให้การบริการ มีความเสียดสี และอุทิศตนตามความศรัทธาในศาสนา จนกระทั่งทุกวันนี้ก็ยังคงเน้นการเสียดสี อุทิศเพื่อผู้อื่น (อานวย ยัสโยธา ม.ป.ป.: 6)

แนวคิดทางการศึกษาพยาบาล

1.1 จุดมุ่งหมายของการศึกษา ปรัชญาพรทนิยม เน้นความเชื่อทางศาสนา ความเสียดสี และการอุทิศตน จุดมุ่งหมายของการศึกษา มุ่งให้ยูเรี่ยนรู้จักออกทน เสียดสี มีระเบียบวินัย มีความชำนาญในวิธีการพยาบาล เพื่อให้ยูเรี่ยนสามารถให้การพยาบาลผู้ป่วยให้ผู้ป่วยได้รับความสุขสบายและปลอดภัย และสามารถสนองความต้องการของผู้ป่วยให้ไ้มากที่สุด

1.2 หลักสูตร จะเน้นเฉพาะหมวดวิชาชีพพยาบาล และเนื้อหาวิชา ในหลักสูตร เป็นสิ่งที่ได้รับสืบทอดกันมา เน้นการฝึกปฏิบัติ วิชาพื้นฐานที่จัดไว้ในหลักสูตร ได้แก่ วิชาชีพทางการพยาบาล ศีลธรรม จรรยา ศาสนา และอื่น ๆ

1.3 ครู เป็นบุคคลที่มีความสำคัญมาก เป็นผู้ให้ความรู้และสอนการฝึกปฏิบัติ คำรณรงค์เป็นแบบอย่างที่ดี ศ.ส.พ. (2525 : 92) กล่าวว่า อาจารย์สอนให้เข้าใจ เห็นใจ เสียสละ ช่วยเหลือสังคม ให้ออกทนต่อสิ่งวาทลอมและความน่ารังเกียจ มีความอดกลั้น ท่องความคุมอารมณ์ของตนเองได้

1.4 ผู้เรียน จะเป็นผู้ปฏิบัติตามคำสั่งของครูโดยเคร่งครัด นักเรียนจะเป็นผู้รับฟัง ปฏิบัติตนอยู่ในกฎ ระเบียบวินัย เสียสละ ออกทน และสามารถให้การพยายามสนองตามความต้องการของผู้ป่วย

1.5 โรงเรียน เป็นแหล่งของการเรียนรู้และถ่ายทอดวิชาชีพ คำนิยามที่เกี่ยวข้องกับความเมตตา เสียสละ ออกทน อุตสาหะให้แก่ผู้เรียน มีกฎระเบียบวินัยให้ผู้เรียนมีคปฏิบัติ ศ.ส.พ. (2525 : 92) กล่าวว่า สมัยก่อน มีกฎขอมบังคับต่าง ๆ ที่นักเรียนพยายามทุกคนต้องปฏิบัติ แมแต่หน้าตา หงงแฉ การแต่งกาย การรับประทานอาหาร จะต้องรักษากฎ ระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียมประเพณีที่คองปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ปราชญ์ ผอพันชิน (2525 : 99-100) ที่ว่าการปกครองสมัยก่อนเข้มงวดมาก เมื่อนักเรียนทำผิดระเบียบก็จะได้โทษตามที่วางไว้ เช่น ให้สำเร็จเข้าไป 2 สัปดาห์ หรือให้อาออก เป็นต้น

1.6 กระบวนการเรียนการสอน การเรียนการสอนตามแนวคิดนี้ เน้นบทบาทของครูเป็นสำคัญ ครูเป็นผู้อธิบาย ชี้แจง และปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่างว่า "ทำอย่างไร" เน้นการฝึกหัดให้มีความชำนาญเพื่อใช้แรงงานในการให้การพยาบาลผู้ป่วยเป็นสำคัญ ขณะให้การพยาบาลจะต้องพยายามสนองความต้องการของผู้ป่วยให้ไคมากที่สุด (สมจิต หนูเจริญกุล 2523 : 32) การเรียนการสอนจะสอดคล้องกับกิจกรรมจรรยา และการเสียสละซึ่งผู้เรียนจะจดจำและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

2. ลัทธิจินตนิยม (Romanticism)

จินตนิยม ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Romanticism เป็นลัทธิที่ถือเอาการสร้างสรรคโดยจินตนาการเสรีเป็นหลัก (กิริติ บุญเจือ 2522 : 92)

โลกทัศน์ของกลุ่มนี้ก็คือมนุษย์ควรทำความเข้าใจกับความรู้สึกรักของตน คนเราแต่ละคนมีเอกลักษณ์ของตนโดยเฉพาะที่ไม่เหมือนคนอื่น การไคแสดงออกซึ่งเอกลักษณ์อันนี้เป็นสิ่ง

ประเสริฐ ชื่อในการแสดงออกก็ได้อีกคือปะแขนงต่าง ๆ (วิทย์ วิศทเวทย์ 2527 : 171) เป็นสมัยแห่งศิลปะ วรรณกรรม การดนตรี การประพันธ์ คำโคลง และสถาปัตยกรรม จินตนิมิตเริ่มเป็นที่นิยมในวงการพยายามตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 จนถึงศตวรรษที่ 19 เนื่องจากลัทธินี้เริ่มเป็นอิสระจากความเชื่อทางศาสนา พยายามได้สร้างความรู้สึกและจินตนาการว่า งานที่กระทำคือการไต่หาในสิ่งที่เขาประทับใจ สิ่งนี้ช่วยให้เขารูสึกผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยจากงานหนัก การเสียสละ และการอุทิศตน

ลัทธิจินตนิมิต ทำให้พยายามแสวงหาความเป็นจริงด้วยความรู้สึกและจินตนาการแทนการใช้เหตุผล โดยเหตุที่พยายามต้องเหน็ดเหนื่อยจากการตรากตรำกับงานหนัก มีความเสียสละ และอุทิศตนตามความเชื่อของศาสนา ทำให้เกิดความรู้สึกคับข้องใจจากงานที่ปฏิบัติอยู่ จินตนิมิตจะส่งเสริมให้พยายามมีความรู้สึกอยากทำงานและเกิดความภาคภูมิใจในวิชาชีพ โดยการยึก ฟลอเรนซ์ ในคิงเกอ เทพธิดาแห่งความสว่าง เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติงาน และปฏิบัติตนตามที่สังคมคาดหวัง คือ พยายามจะต้องเป็นผู้เสียสละ ซื่อสัตย์ มีความภูมิใจในวิชาชีพและสถาบันการศึกษาของตน ดังนั้น พยายามในลัทธินี้จึงเป็นผู้ที่มีความภาคภูมิใจในการอุทิศตนให้กับงาน และมีกำลังใจที่จะให้การพยายามแก่ผู้ช่วยต่อไปเพื่อชื่อเสียงของสถาบันและของตนเอง (Bevis 1978 : 34-35)

พยายามในลัทธินี้จะประพฤติตนเป็นพยายามอุทิศตน เชื่อฟังและปฏิบัติตนเป็นผู้ช่วยเหลือแพทย์ในการดูแลรักษาผู้ป่วย มีความต้องการชื่อเสียงและผลประโยชน์จากการให้บริการผู้อื่น (Bevis 1979 : 100) ดังเช่น แพทย์และผู้ป่วยต่างก็ยอมรับว่าพยาบาลผู้ให้บริการ เป็นผู้ที่มีอุดมคติและศีลธรรมอันสูงส่ง ใจดี ให้ความสุขสบาย และปลอบโยนผู้ป่วย จากการปฏิบัติงานของพยาบาลในสงครามโลกครั้งที่ 1 พยาบาลในกองทัพต่างก็ได้รับยศทางทหาร เครื่องราชอิสริยาภรณ์ เครื่องประดับเกียรติ รวมทั้งได้รับการสรรเสริญคุณความดีต่าง ๆ ซึ่งพยาบาลเองก็มีความต้องการในสิ่งเหล่านี้ และมีความรู้สึกภาคภูมิใจในการปฏิบัติงานของตน (คุณหญิงพิชพาภักดิ์พิทยาภท 2519 : 154, 165)

แนวคิดทางการศึกษาพยาบาล

2.1 จุดมุ่งหมายของการศึกษา ปรัชญาจันทนิยมน เน้นความรู้สึก ความภาคภูมิใจ ความรักในวิชาชีพ จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ มุ่งให้ยูเรียนรู้วิชาการ วิธีการช่วยแพทย์ การปฏิบัติการพยาบาล ตลอดจนวิธีการไขข้อปมการรักษายาต่าง ๆ ส่งเสริมให้มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพในลักษณะที่มีความซื่อสัตย์และความจงรักภักดีต่อสถาบันของตน เพื่อให้ยูเรียนมีความชำนาญในการปฏิบัติงาน สามารถให้การพยาบาลตามความต้องการของผู้ป่วย มีลักษณะเป็นพยาบาลในอุดมคติ

2.2 หลักสูตร จะมีการจัดหลักสูตรที่สอดคล้องกับรูปแบบการศึกษาของแพทย์ โดยจัดในลักษณะการพยาบาลในแต่ละแผนก เมื่อไม่นานมานี้มีการจัดหลักสูตรพยาบาลเวชปฏิบัติซึ่งมีลักษณะเป็นแพทย์ชั้นสอง พยาบาลจะทำหน้าที่ของแพทย์ เช่น การประเมิน การวินิจฉัย และการตรวจร่างกายของผู้ป่วยโดยขาดการทดสอบอย่างมีเหตุผลว่า เหมาะสมกับหน้าที่ของพยาบาลหรือไม่ (Bevis 1978 : 35) นอกจากนี้วิชาที่เพิ่มในหลักสูตรจะเน้นด้านศิลปะ วิชาที่ส่งเสริมอุดมคติและค่านิยมในบุคคล

2.3 ครู เป็นบุคคลสำคัญ เพราะเป็นผู้มีความรู้ เป็นผู้ให้ความรู้ทุกอย่างแก่ยูเรียนและจะต้องสร้างความรู้สึกให้ยูเรียนมีความภาคภูมิใจในวิชาชีพและในการให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วย

2.4 ยูเรียน จะต้องเป็นผู้มีความอดทน สุภาพ อ่อนโยน เรียบร้อย ในลักษณะของกุสศรี มีความเชื่อฟัง เคารพ และปฏิบัติตามคำสั่งของครูอย่างเคร่งครัดพร้อมที่จะให้การช่วยเหลือผู้ป่วยให้มีความสุขสบายและปลอดภัย ประพฤติและปฏิบัติตนแต่ในสิ่งที่ดีงาม เพื่อเกียรติและชื่อเสียงของสถาบันและของตนเอง

2.5 โรงเรียน เป็นแหล่งของการเรียนรู้และถ่ายทอดวิชาที่ให้แก่ยูเรียน เป็นแหล่งสร้างทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพในลักษณะที่พยาบาลเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อสถาบันของตนเอง สมกับเป็นวิชาชีพที่คนทั่วไปนิยมยกย่อง

2.6 กระบวนการเรียนการสอน การเรียนการสอนยึดหลัก "ความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงาน" ยูเรียนจะปฏิบัติตามคำสั่งของแพทย์และครูอย่างเคร่งครัด การเรียนการสอนเน้นในเนื้อหาวิชาที่เรียนมากกว่าตัวผู้ป่วย โดยจะเน้นหนักที่อาการ

พยาธิสภาพของโรคเป็นหลักในการจัดการพยาบาลใหญ่ป่วย นอกจากนี้ยังได้เน้นความชำนาญในการปฏิบัติงานและการใช้อุปกรณ์ในการให้การรักษาพยาบาลต่าง ๆ ครูจะต้องเป็นรูปแบบที่ดีแก่ผู้เรียน ต้องทำให้ผู้เรียนสนใจอยากที่จะเรียนโดยยึดสัญลักษณ์ เช่น เครื่องแบบพยาบาล และบุคคลในวงการพยาบาลเป็นกำลังใจ

3. ลัทธิปฏิบัตินิยม (Pragmatism)

ปฏิบัตินิยม ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Pragmatism ซึ่งคำว่า Pragma มาจากศัพท์ภาษากรีก แปลว่า การปฏิบัติ (กิริติ บุญเจือ 2522 : 146) ผู้นำของลัทธินี้คือ ชาร์ล ฮีส เพิร์ส (Charles S. Peirce 1839-1914) วิลเลียม เจมส์ (William James 1842-1910) และ จอห์น ดีวีย์ (John Dewey 1859-1952) ชาวอเมริกัน ปฏิญญาลัทธินี้เชื่อว่า ความจริงคือสิ่งที่นำมาใช้แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือมุ่งพิจารณาในแง่การนำไปปฏิบัติได้โดยการพยายามค้นหาความจริงจากประสบการณ์ และมองผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามแนวคิดนั้น ดีวีย์เห็นว่าโลกที่เราดำรงอยู่เป็นโลกที่มีความไม่แน่นอน เปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหว มีสถานการณ์ที่เป็นปัญหาที่มนุษย์ต้องเผชิญและต้องพยายามแก้ปัญหานั้น (ประทุม อังกรโรหิต 2525 : 52 อ้างถึง Dewey) ความจริงมีลักษณะยืดหยุ่นไม่ตายตัว ถือว่าสิ่งที่มีความหมายคือสิ่งที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์โดยทางตรงหรือทางอ้อมได้ คือธรรมเนียมและความรับผิดชอบจะขึ้นอยู่กับเหตุผลของมนุษย์และการยอมรับของสังคม บุคคลจะเคารพในกฎหมายแม้เขาจะเชื่อหรือไม่ก็ตาม ลัทธินี้ให้ความสำคัญต่อการใช้ความคิดเชิงวิทยาศาสตร์

ในระหว่างภาวะวิกฤตของสงครามโลกครั้งที่ 2 และหลังสงคราม พยาบาลขาดแคลนอย่างมาก พยาบาลต้องดำเนินการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าโดยการผลิตบุคลากรทางการพยาบาลระดับต่าง ๆ ให้เพียงพอสำหรับการพยาบาลแก่ผู้ป่วย ลัทธินี้จึงเริ่มมีความสำคัญต่อวงการพยาบาลซึ่งมีการปฏิบัติงานอย่างมีขั้นตอน การปฏิบัติกาพยาบาลมักจะสนองความต้องการของแพทย์มากกว่าของผู้ป่วย โดยที่แพทย์จะเน้นที่การรักษาโรค และพยาบาลก็จะให้การพยาบาลตามอาการของโรค ลักษณะการทำงานของพยาบาลจะเน้นที่การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ความสำเร็จของงาน แล้วย่นำความรู้และประสบการณ์นั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป

ประมาณปี ค.ศ. 1955 เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางการแพทย์ โดยการเพิ่มหน่วยการรักษาเฉพาะทาง ทำให้มีความต้องการพยาบาลที่มีความชำนาญในการพยาบาลเฉพาะทางเช่นกัน ซึ่งการรักษาและการพยาบาลจะมุ่งเฉพาะโรคมืด คำนึงถึงความต้องการของผู้ป่วยและครอบครัวหรือความเป็นมนุษย์ของเขา ในขณะที่เกี่ยวกับความต้องการของประชาชนในด้านการบริการสุขภาพมีมากขึ้น สิ่งเหล่านี้กระตุ้นให้พยาบาลหันมาพิจารณาถึงการให้การพยาบาลผู้ป่วย โดยมุ่งที่คุณภาพ ปริมาณ และประสิทธิภาพของการพยาบาล ระบบการพยาบาลจะมุ่งไปที่ผู้รับบริการมากกว่าการสนองตามความต้องการของแพทย์ และรับรู้อาการเป็นบุคคลของผู้ป่วยมากกว่าการดูแลผู้ป่วยในแง่ความหมายของการเป็นโรค อธิษณีย์จึงเริ่มคลายจากความนิยม (Bevis 1979 : 102)

แนวคิดทางการศึกษาพยาบาล

3.1 จุดมุ่งหมายของการศึกษา ปรัชญาปฏิบัตินิยมมุ่งจะพิจารณาในแง่ของการนำไปปฏิบัติได้ และพยายามค้นหาความจริงจากประสบการณ์ ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ป่วย ถือว่าความรู้มีหน้าที่ช่วยมนุษย์แก้ปัญหา (ศักดิ์ดา ปรากฏประหารพร 2523 : 58-59) จุดมุ่งหมายของการศึกษาคือมุ่งให้ผู้เรียนรู้จักคิดและแก้ปัญหา รู้จักปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เน้นทักษะในการปฏิบัติการพยาบาลเฉพาะทางโดยการยึดโรคเป็นศูนย์กลาง เพื่อที่จะให้ผู้เรียนแต่ละคนสามารถปรับตัวและแก้ปัญหาในการให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วยได้ในทุกสถานการณ์ ส่งเสริมให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ป่วย วมงาน และสามารถพัฒนาตนเองจากประสบการณ์ที่ได้รับ

3.2 หลักสูตร หลักสูตรจะตอกเน้นตัวผู้เรียนและสังคม ส่งเสริมและฝึกฝนประชาธิปไตยและพัฒนาทักษะต่าง ๆ (ไพฑูริย์ สินดารัตน์ 2525 : 57) จัดให้ภาคทฤษฎีมีความสอดคล้องกับภาคปฏิบัติ เนื้อหาวิชาจะเกี่ยวข้องกับปัญหาที่ผู้เรียนจะต้องประสบ เมื่อขึ้นฝึกปฏิบัติการบนหอผู้ป่วย ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจถึงปัญหาการแก้ปัญหา และการประเมินผลการปฏิบัติการพยาบาลนั้น ๆ ได้ หลักสูตรจะตอกเน้นการพัฒนาตลอดเวลาตามความต้องการของสังคม เพิ่มวิชาที่จะเสริมสร้างประสบการณ์ทางสังคม เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ และจัดวิชาเลือกเสรีในหมวดวิชาชีพให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความต้องการ

3.3 ครู ครูต้องมีพื้นฐานในเนื้อหาวิชาที่ตนสอนเป็นอย่างดี คอยแนะนำและให้คำปรึกษา รวมทั้งคอยกระตุ้นให้ยูเรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ ครูจะเลือกวิธีดำเนินการสอนมาใช้ในห้องเรียน และเป็นผู้วางแผนและจัดประสบการณ์ทางคลินิกที่เหมาะสมให้ยูเรียนได้เกิดการเรียนรู้ใหม่มากที่สุด โดยพิจารณาถึงความรู้และความสนใจของยูเรียนแต่ละคน สอนให้ยูเรียนรู้จักนำกระบวนการพยาบาล (Nursing process) ซึ่งเป็นกระบวนการแก้ปัญหาทางการพยาบาลมาใช้ในการพิจารณาให้การพยาบาลแก่ยูป่วย ครูต้องเน้นเกณฑ์ที่ดีและเหมาะสมของการปฏิบัติการพยาบาลแก่ยูเรียน และคอยให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไขในจุดอ่อนของยูเรียนแต่ละคน

3.4 ยูเรียน ยูเรียนจะต้องเป็นผู้แสวงหาและเรียนรู้ด้วยตนเอง สนใจกับการสร้างสรรค์ เรียนรู้วิธีการพยาบาลแก่ยูป่วยแต่ละรายตามปัญหาที่มีอยู่ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยที่ครูจะเป็นผู้เลือกยูป่วยเฉพาะรายให้ศึกษาค้นคว้าความรู้ความสามารถของยูเรียน เมื่อเผชิญกับปัญหาเฉพาะหน้าในการปฏิบัติการพยาบาล ยูเรียนจะต้องหาทางแก้ไขด้วยตนเองภายใต้การนิเทศงานของครู ยูเรียนต้องมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออก แต่ต้องอยู่ในขอบเขตและโดยคำนึงถึงผู้อื่น เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อยูป่วยและยูรวมงาน สามารถปรับตัวเองได้อย่างฉะฉานต่อความต้องการของสังคมและตามความปรารถนาของตนเอง

3.5 โรงเรียน โรงเรียนจะต้องเป็นแหล่งจำลองของสังคมภายนอก และสร้างความคิดเรื่องประชาธิปไตยให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน (ประทุม อังกูรโรหิต 2525 : 96 อ้างถึง Dewey) สร้างสรรค์ประสบการณ์จริงของชีวิตและประสบการณ์ทางคลินิกให้ยูเรียนได้เรียนรู้ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหา การจัดประสบการณ์ทางคลินิกต้องจัดให้ยูเรียนได้มีประสบการณ์การพยาบาลยูป่วยทุกคน โดยการจัดให้เหมาะสมกับความรู้ทางทฤษฎีและความสนใจของยูเรียน เน้นวิธีการแก้ปัญหาทางการพยาบาลโดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

3.6 กระบวนการเรียนการสอน การเรียนการสอนจะยึดยูเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเน้นความสนใจและความฉันทน์ของยูเรียน ครูจะจัดประสบการณ์ทางคลินิกที่เหมาะสมให้กับยูเรียนแต่ละคน การแก้ปัญหของยูป่วยจะนำความรู้ในศาสตร์

สาขาต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้โดยมีครู เป็นผู้ชี้แนะวิธีการศึกษาและวิธีการแก้ปัญหา
 บรรยายภาคการ เรียนการสอนต้องเป็นประชาธิปไตย ครูและนักเรียนร่วมมือกันในการ
 เรียนรู้ ครูจะไม่เป็นผู้ตอบแต่จะตั้งคำถามที่นักเรียนสามารถคิดค้นหาคำตอบ ในขณะที่
 อภิปรายจะให้ผู้เรียนเป็นผู้นำการอภิปราย อภิปราย โดยที่ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมใน
 การแสดงความคิดเห็น ครูจะเป็นผู้ให้คำแนะนำ ให้ความกระจ่างและสรุป วิธีแก้ไข
 ปัญหาที่ไขได้จะถูกนำมาใช้อีกเป็นการนำประสบการณ์เดิมที่มีอยู่และประสบการณ์ใหม่
 ที่ได้รับมาใช้ในโอกาสต่อไป ซึ่งก็เป็นการเน้นประสบการณ์เพื่อเตรียมผู้เรียนสำหรับ
 การประกอบวิชาชีพต่อไปในอนาคต วิธีการสอนครูอาจจะให้ผู้เรียนทำงานกลุ่มหรือให้
 ศึกษาด้วยตนเอง เป็นการ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกวิธีการ เรียนรู้และศึกษาวาดตนเอง
 มีจุดเด่นและจุดอ่อนตรงไหน

4. ลัทธิอัตถิภาวนิยม (Humanistic existentialism)

อัตถิภาวะ มาจากศัพท์ภาษากรีกว่า อัตถิ แปลว่า เป็นอยู่ และภาวะ
 แปลว่า สภาพ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Existence ซึ่งมาจากศัพท์ภาษาละตินว่า
 Existentia โดยที่ ex แปลว่า จาก และ stare แปลว่า ยืน คือ ความมีอยู่
 ลัทธิอัตถิภาวนิยมนี้ถือว่า ความเป็นจริงที่แท้คือความมีอยู่ของแต่ละบุคคล ซึ่งมีสิ่งแวดล้อม
 และสภาพที่ตนเองได้สัมผัสไว้ โดยการตัดสินใจเลือกตั้งแต่นั้นมาจนบัดนี้ (กิริติ
 บุญเจือ 2522 : 280) มนุษยนิยม ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Humanism เป็น
 ลัทธิที่ถือเอาความก้าวหน้าของมนุษยชาติเป็นเป้าหมายของการกระทำ (กิริติ บุญเจือ
 2522 : 192) ดังนั้น ลัทธิอัตถิภาวนิยม หรือ Humanistic existen-
 tialism จึงมีแนวคิดที่เน้นสภาพความมีอยู่และความก้าวหน้าของมนุษย์

อัตถิภาวนิยม เป็นระบบความคิดปรัชญาในสมัยปัจจุบัน เริ่มเป็นที่นิยม
 ในอเมริกา ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 มีนักปรัชญาที่สำคัญหลายคน เช่น ซอเรน
 คีร์เคออร์ก (Soren Kierkegaard 1813-1855) ชาวเดนมาร์ก คาร์ล
 จัสเปอร์ (Karl Jaspers 1883-1969) ชาวเยอรมัน และฌอง ปอล ซาทร์
 (Jean Paul Sartre 1905-1980) ชาวฝรั่งเศส ลัทธินี้มุ่งให้ความสำคัญใน
 เรื่องความมีอยู่ (Existence) ของมนุษย์ เสรีภาพ และความรับผิดชอบของแต่ละ

บุคคลที่จะกำหนดทางเลือกและแนวทางชีวิตของตน มุ่งสอนให้แต่ละคนเป็นตัวของตัวเอง และรู้จักตนเอง ซาร์ท กล่าวถึงมนุษย์ว่า มนุษย์เป็นสิ่งที่ไม่มีธรรมชาติ การมีอยู่ของมนุษย์คือแก่นแท้ของมนุษย์ มนุษย์คือเสรีภาพสมบูรณ์สูงสุด ชาติแท้ของมนุษย์คือเสรีภาพในการเลือกและความรับผิดชอบตนเองและต่อโลก (สิวลี ศิริไล ม.ป.ป.: 12, 14 อ้างถึง Sartre) มนุษย์ควรเลือกและตัดสินใจในเรื่องแบบแผนและค่านิยมด้วยตนเองตามความต้องการและความหมายที่มีต่อตัวเขาเท่านั้น (ไพฑูริย์ สินารักษ์ 2525 : 58-59) ฉะนั้นถือว่าในแต่ละบุคคลเป็นคนทั้งคน ไม่สามารถอธิบายได้โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์หรือหลักความจริงใด ๆ และความรู้เป็นสิ่งช่วยให้คนเจริญงอกงามและสามารถเลือกทำในสิ่งที่ตนต้องการ

มนุษย์นิยม เป็นปรัชญาที่สืบทอดมาแต่เดิม เริ่มเป็นที่นิยมในศตวรรษที่ 15 จนกระทั่งทุกวันนี้ มีความเชื่อและเห็นว่าศักดิ์ศรีและความสามารถในการกำหนดชะตาชีวิตด้วยตัวมนุษย์เองเป็นสิ่งที่มีความค่าอย่างยิ่ง และจะให้ความสำคัญเป็นพิเศษในเรื่องอารมณ์ จิตใจ และความรู้สึก (อุณา นพคุณ 2527 : 55) ฉะนั้นเน้นความสำคัญของมนุษย์ที่อยู่เหนือวิทยาศาสตร์หรือศาสนา ความเกี่ยวข้องกับการกระทำที่เกิดจากอุดมคติและความมีอยู่ของมนุษย์ และคุณภาพชีวิต ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นจุดเริ่มต้นและเป็นสิ่งสำคัญในการดูแลมนุษย์ (Bevis 1979 : 103)

ปัจจุบันลัทธิอัตถิภาวนิยมมนุษย์นิยม มีอิทธิพลต่อการพยาบาลอย่างมาก ได้นำคนเป็นศูนย์กลางและเป็นหลักในการเริ่มต้นกิจกรรมพื้นฐานของการพยาบาลทั้งหมด โดยที่การพยาบาลจะดูแลผู้ป่วยทั้งบุคคล ไม่แยกกระทำเป็นส่วน ๆ และให้การพยาบาลพื้นฐานบนหลักการทางวิทยาศาสตร์ ยอมรับว่าบุคคลแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างจากมาตรฐานของสังคม โรเจอร์ ผู้นำและนักทฤษฎีทางการพยาบาลท่านหนึ่งมีแนวคิดเกี่ยวกับการพยาบาลว่า จุดมุ่งหมายของการพยาบาลมุ่งศึกษาที่ธรรมชาติของคนทั่วทั้งบุคคล การปฏิบัติการพยาบาลจะมุ่งสู่การส่งเสริมและการดำรงไว้ซึ่งภาวะสุขภาพที่ดีที่สุดตามสภาวะและธรรมชาติของแต่ละบุคคลซึ่งจะมีลักษณะหรือแบบแผนเฉพาะของตนเอง พยาบาลควรมุ่งจักสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมให้แก่เขา (Rogers 1970 : 49-54) ผู้รับบริการแต่ละคนมีสิทธิในการตัดสินใจเลือกวิธีการในการเข้ารับการรักษาพยาบาล และพยาบาลเองก็มีสิทธิในการตัดสินใจเลือกวิธีให้การพยาบาลผู้ป่วยที่ดีที่สุดภายใต้ความ

รับผิดชอบของตนเองต่อวิธีการเลือกนั้น โดยไม่ต้องคอยกระทำตามคำสั่งแพทย์

(Bevis 1979 : 103)

แนวคิดทางการศึกษาพยาบาล

4.1 จุดมุ่งหมายของการศึกษา ปรัชญาอัตถิภาวนิยมเน้นลักษณะการดำรงอยู่ของชีวิตในปัจจุบัน ความสำคัญ เสรีภาพ และความรับผิดชอบต่อมนุษย์ จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ มุ่งให้ผู้ป่วยได้พัฒนาความรู้ความสามารถของแต่ละคนด้วยตนเอง ส่งเสริมให้เขารู้จักเสรีภาพในการเลือกและให้การพยาบาลผู้ป่วยอย่างอิสระ และรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง เพื่อสร้างผู้ป่วยที่มีเสรีภาพและมีความรับผิดชอบต่อ เข้าใจในตนเองและในผู้ป่วย สามารถเผชิญกับปัญหาทางการพยาบาล อีกทั้งสามารถช่วยแก้ปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชนได้

4.2 หลักสูตร เป็นหลักสูตรที่ช่วยให้ผู้ป่วยเข้าใจตนเองดีขึ้นและเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน วิชาที่เรียนนอกจากวิชาในหมวดวิชาชีพแล้ว ควรเน้นด้านมนุษยวิทยาและศิลปะ ซึ่งได้แก่ วรรณกรรม ทนตรี เพราะช่วยฝึกฝนผู้เรียนในค่านิยมวิทยาศาสตร์ อารมณ์ และฝึกศิลปกรรมจรรยา (ไพฑูริย์ สีนลารักษ์ 2525: 60) วิชาในค่านิยมวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน และจักให้มีวิชาเลือกเสรี และวิชาเลือกในหมวดวิชาชีพให้ผู้เรียนเลือกเรียน โดยที่ผู้เรียนมีสิทธิจะทำการเลือกเอง

4.3 ครู มีหน้าที่เป็นผู้คอยกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง ให้มีความสามารถไขความถนัดและความสามารถเฉพาะตนให้เป็นประโยชน์มากที่สุด เน้นปัญหาและความต้องการของผู้เรียนมากกว่าวิชาที่ให้เรียน ครูจะต้องให้เสรีภาพกับผู้เรียนที่จะเลือกเรียนและให้การพยาบาลผู้ป่วยอย่างอิสระภายใต้ความรับผิดชอบต่อผู้เรียนเอง โดยให้ผู้เรียนคำนึงถึงผลที่จะเกิดมาจากการปฏิบัติ และระลึกเสมอว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันและมีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ครูกับผู้เรียนมีความสำคัญเท่ากัน เคารพในสิทธิของกันและกัน ครูจะต้องเป็นผู้มีมาตรฐานการพยาบาลสูงและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ไม่ใช่รูปแบบที่ผู้เรียนจะต้องกระทำตาม

4.4 ผู้เรียน ถือว่าผู้เรียนเป็นบุคคลสำคัญที่สุดของโรงเรียน ผู้เรียน

มีสิทธิและเสรีภาพในการเลือกสิ่งที่ตนเองเห็นว่าสำคัญและควรนำมาเรียน และจะมาเรียนเมื่อพร้อมที่จะเรียน (กิติมา ปรีคดีล 2523 : 74) ผู้เรียนจะต้องรับผิดชอบต่ออนาคตของตนเอง จะโทษผู้อื่นมิได้ ในการเรียน ผู้เรียนจะต้องรับผิดชอบต่อในกิจกรรมการเรียนและงานที่ได้รับมอบหมาย โดยที่ครูไม่ต้องเตือน

4.5 โรงเรียน เป็นแหล่งของการเรียนรู้และให้ประสบการณ์ด้านกายภาพแวดล้อมแก่ผู้เรียน ภาระหน้าที่ของผู้เรียนรู้จักตนเองและให้พัฒนาลักษณะเด่นของตนเอง โดยการส่งเสริมการตัดสินใจเลือกกิจกรรมและวิธีการให้การพยาบาลผู้ป่วยที่ดีที่สุด ที่ตัวเขาเองคิดว่าเหมาะสมภายใต้ความรับผิดชอบของการเลือกนั้น และภายใต้การนิเทศงานของครู โรงเรียนจะต้องสร้างบรรยากาศแห่งเสรีภาพทั้งในและนอกห้องเรียน ถือว่า ครูและผู้เรียนมีความสำคัญเท่ากัน แม้จะต้องการให้ทุกคนมีศีลธรรมแต่ก็เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกแนวจริยธรรมของตนเอง

4.6 กระบวนการเรียนการสอน บรรยากาศในการเรียนการสอนจะต้องเป็นประชาธิปไตย ครูและผู้เรียนมีสิทธิเท่ากัน ผู้เรียนเป็นผู้เริ่มต้นการเรียนเอง ไม่มีการบังคับหรือชักจูงไปในแนวทางใด ทุกคนมีอิสระที่จะกำหนดจุดมุ่งหมายและวางแผนการเรียนของเขาเอง ครูเพียงแต่กระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นตัวของตัวเองให้มากที่สุด การปฏิบัติงานในคลินิก ครูจะยอมให้ผู้เรียนเลือกกิจกรรมและประสบการณ์การพยาบาลที่เหมาะสมด้วยตนเองและให้การพยาบาลผู้ป่วยอย่างอิสระ โดยที่ผู้เรียนจะต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเลือกและจะต้องมีประสบการณ์การฝึกปฏิบัติงานครบตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร (McDaniels 1983 : 63) ในการบรรยายจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถามและอภิปรายในสิ่งที่เขาสนใจหรือสงสัย ส่งเสริมให้มีการอภิปรายอย่างกว้างขวางในปัญหาต่าง ๆ ครูจะไม่ให้คำตอบทุกครั้งแต่จะกระตุ้นผู้เรียนให้คนหาคำตอบเอาเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาพยาบาลยังไม่มีผู้ใดศึกษามาก่อน ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาได้รับความสนใจและศึกษากันอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและต่างประเทศ และมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางปรัชญา

การพยายามา ซึ่งจะได้เสนอทั้งต่อไปนี้

สมิท และ แพททริก (Smith and Patrick 1978 : 5327-5328-A) ได้วิจัยเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา ในเมือง เซนต์หลุยส์ จุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา ของผู้แนะแนว ครูและผู้บริหารการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนคริสเตียนในเมือง เซนต์หลุยส์ ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด 396 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบ สสำรวจปรัชญาการศึกษาของรอสส์ (Ross's Educational Philosophical Inventory) ซึ่งเป็นแบบสำรวจแนวคิดทางปรัชญา จิตนิยม สัจนิยม ปฏิบัตินิยม และอภิปถิภาวนิยม ผลการวิจัยพบว่า ประชากรทั้ง 3 กลุ่ม กลุ่มตำแหน่งในโรงเรียน สถานะทางศาสนา และอายุ จะยึดปรัชญาจิตนิยม และในแต่ละกลุ่มเองก็พบว่า ยึด ปรัชญาจิตนิยมทั้งหมด

โคเรียม (Korieam 1979 : 4114-4115-A) ได้วิจัยเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาระหว่างนักศึกษาครูระดับปริญญาตรี ชาวอียิปต์ และอเมริกัน จำนวนทั้งหมด 647 คน โดยนักศึกษ้อียิปต์เป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยอเล็กซานเดรีย จำนวน 453 คน และนักศึกษอเมริกัน เป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยโอไฮโอวาสเทท เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจปรัชญาการศึกษา (ไม่ได้ระบุว่า เป็นแบบสำรวจ แบบใด) ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษ้อียิปต์มีแนวคิดโน้มไปทางลัทธิปฏิบัตินิยม และอภิปถิภาวนิยม มากกว่าจิตนิยม หรือวัตถุนิยม และเลือกวัตถุนิยมมากกว่าจิตนิยม ส่วน นักศึกษอเมริกัน พบว่า การเลือกคล้ายคลึงกัน คือ โโน้มไปทางอภิปถิภาวนิยม และปฏิบัตินิยม มากกว่าจิตนิยมหรือวัตถุนิยม และเลือกวัตถุนิยมมากกว่าจิตนิยม

ฮิดาลโก (Hidalgo 1978 : 4653-4654-A) ได้วิจัยเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษากับแนวคิดทางวัฒนธรรมของครูก่อนประจำการ ในเขต ลอสแอนเจลีส์ จุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทาง วัฒนธรรมกับแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสำรวจ ปรัชญาการศึกษาของรอสส์ และเครื่องมือที่ใช้วัดแนวคิดทางวัฒนธรรม (Intercultural Ideology Inventory) ซึ่งเป็นแบบสำรวจแนวคิดทางวัฒนธรรม 3 ประเภท

คือ วัฒนธรรมแบบชาตินิยม (Cultural Nationalism) วัฒนธรรมแบบพหุนิยม (Cultural Pluralism) และวัฒนธรรมแบบอภินิยม (Cultural Assimilationism) ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือครูก่อนประจำการในเขตลอสแอนเจลิส ที่มีพื้นฐานทางเชื้อชาติแองโกลแมกซิกัน-อเมริกัน นิวคัม และอาเซียจำนวนทั้งหมด 163 คน ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาและแนวคิดทางวัฒนธรรมเมื่อนำมาเปรียบเทียบกันเป็นรายคู่ จำนวน 12 คู่ มี 8 คู่ ที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน ส่วนอีก 4 คู่ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ คือ อภินิยมกับพหุนิยม วัตถุนิยมกับอภินิยม และจิตนิยมกับชาตินิยม

ฟูลเลอร์ (Fuller 1976 : 2120-A) ได้วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของนักการศึกษาปริญญาตรี กับนักศึกษาระดับปริญญาโท (ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงาน) ในมหาวิทยาลัยโอเรกอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม Inventory of Viewpoints on Education (IVE) การวิจัยพบว่า นักศึกษาปริญญาตรี และนักศึกษาระดับปริญญาโท มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาไม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยได้ให้เหตุผลว่า เนื่องจากหลักสูตรปรัชญาการศึกษาที่จัดให้เรียนไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแนวความคิดของนักศึกษาได้ จึงทำให้แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน และยังพบว่า นักศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม มีความเชื่อโยงไปทางลัทธิพิชานการนิยม มากกว่าลัทธิสารัตถนิยม

สมพงษ์ สิงหนะพล (2524 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง แนวคิดทางค่านปรัชญาการศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชั้นปีสุดท้าย ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง และระดับปริญญาตรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจปรัชญาการศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นแบบสำรวจปรัชญาการศึกษา 5 ลัทธิ คือ สารัตถนิยม นิรันทรนิยม พิชานการนิยม ปฏิรูปนิยม และอภินิยม ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด 619 คน ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดทางค่านปรัชญาการศึกษาของนักศึกษาวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โน้มไปทางลัทธิพิชานการนิยม และแนวคิดทางค่านปรัชญาการศึกษาของแต่ละลัทธิทั้ง 5 ลัทธิ ของนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ทุกลัทธิ

ครั้งนี้ พิษเสนี (2526 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา กับบุคลิกภาพของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคใต้ กลุ่มตัวอย่าง เป็นอาจารย์วิทยาลัยครูภาคใต้ทั้งหมด 246 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อสำรวจแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา 5 ลัทธิ คือ สาร์ตดนิยม นีรันทรนิยม พิพัฒนาการนิยม ปฏิรูปนิยม และ อคติภาวนิยม และแบบสำรวจบุคลิกภาพ 16 PF ของคาเทล ผลการวิจัยพบว่าแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์วิทยาลัยครูภาคใต้โน้มไปทางลัทธิพิพัฒนาการนิยม เมื่อแยกวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ด้านความหมายการศึกษาและจุดมุ่งหมายการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพิพัฒนาการนิยม ด้านองค์ประกอบของการศึกษาโน้มไปทางลัทธิ นีรันทรนิยม และด้านกระบวนการเรียนการสอนโน้มไปทางลัทธิอคติภาวนิยม ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา กับบุคลิกภาพ พบว่า ลัทธิสาร์ตดนิยมนี มีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพฉลาดน้อย ชอบแสดงออก ไม่ค่อยมีพิธีรีตอง ชี้อายใจแข็ง ขาดขัน ตรงไปตรงมา ไม่วิตกกังวล อนุรักษ์นิยม ถือการตัดสินใจด้วยตนเองเป็นหลัก และไม่คอยสำรวจ ส่วนลัทธินีรันทรนิยม มีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพค่อนข้างเก็บตัวและไม่คอยสำรวจ สำหรับลัทธิพิพัฒนาการนิยมนีมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพเฉลียวฉลาด ฉฉมคน ไตรครองรอบคอบ ปฏิบัติตามความเป็นจริง วิตกกังวล และสำรวจ สำหรับลัทธิปฏิรูปนิยมมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพเฉลียวฉลาด ทำตามสบายกล้าสังคัม และสำหรับ ลัทธิอคติภาวนิยม มีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพชอบออกสังคัม เฉลียวฉลาด อารมณ์มั่นคง ใจอ่อน และชอบทดลอง และยังพบว่าชุกตัวของตัวแปรแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา มีความสัมพันธ์กับชุกของตัวแปรบุคลิกภาพ

อรสา สุขเปรม (2526 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์วิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร กับคำรายงานพฤติกรรมกรรมการสอน กลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์วิทยาลัยครู จำนวน 308 คน จากวิทยาลัยครู 6 แห่ง ในกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาและพฤติกรรมกรรมการสอนของอาจารย์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อสอบถามแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา 5 ลัทธิ คือ ลัทธิสาร์ตดนิยม นีรันทรนิยม ประสภารณนิยมนูรณนิยม และอคติภาวนิยม ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาและพฤติกรรม

การสอนของอาจารย์วิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร โนมไปทางลัทธิประสบการณ์นิยม รองลงไปคือ นิรันทรนิยม และ บูรณนิยม และแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาและพฤติกรรมกรรมการสอนในลัทธิเดียวกันมีความสัมพันธ์กัน

วิชรี กระจุกงาม (2526 : บทคัดย่อ) ใ้วิจัยเพื่อสำรวจและเปรียบเทียบแนวคิดทางค้ำปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชนในเขตจังหวัดภาคกลาง ซึ่งแบ่งออกเป็น ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชนในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และจังหวัดอื่นซึ่งอยู่ในเขตภาคกลาง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชนในเขตจังหวัดภาคกลาง จำนวน 298 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจปรัชญาการศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อสำรวจปรัชญาการศึกษา 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอนุรักษนิยม (คือ สารัตถนิยม และ นิรันทรนิยม) และกลุ่มเสรีนิยม (คือ พิพัฒนาการนิยม และ ปฏิรูปนิยม) ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชนในเขตจังหวัดภาคกลางมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษากลุ่มเสรีนิยม และผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชนในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และจังหวัดอื่นในเขตภาคกลาง มีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาทั้งกลุ่มอนุรักษนิยม และเสรีนิยม แตกต่างกัน โดยที่ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชนในจังหวัดกรุงเทพมหานครมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม สูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชนจังหวัดอื่นในเขตภาคกลาง

สุจินตนา ชรรณวิทยาภุมิ (2527 : บทคัดย่อ) ใ้วิจัยเพื่อสำรวจและเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งแบ่งออกเป็นอาจารย์พยาบาลและพยาบาลประจำการ กลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานบริการศึกษาพยาบาลและโรงพยาบาลที่มีนักศึกษาฝึกปฏิบัติงาน จำนวน 717 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแนวคิดทางปรัชญาการพยาบาลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อสอบถามแนวคิดทางปรัชญาการพยาบาล 4 ลัทธิ คือ ลัทธิพรทนิยม จินตนิยม ปฏิบัตินิยม และ อคติภาวมนุษย์นิยม ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดทางปรัชญาการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพอยู่ในระดับมากทุกลัทธิ ผลการเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการพยาบาลของอาจารย์พยาบาลและพยาบาลประจำการ ในลัทธิพรทนิยม จินตนิยม และปฏิบัตินิยม ไม่แตกต่างกัน แต่ในลัทธิอคติภาวมนุษย์นิยม แตกต่างกัน

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นพบว่า เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาถึงแนวคิดทาง
ปรัชญาการศึกษาคือแบบสำรวจหรือแบบสอบถาม การสำรวจแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา
พบว่า ส่วนใหญ่มีแนวคิดโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม หรือประสบการณ์นิยม ซึ่งเป็น
ปรัชญาการศึกษาที่ประยุกต์มาจากปรัชญาทั่วไปลัทธิปฏิบัตินิยม และการเปรียบเทียบ
แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาระหว่างกลุ่มตัวแปรต่าง ๆ พบว่า มีแนวคิดทั้งที่แตกต่าง
และไม่แตกต่างกัน สำหรับการวิจัยเพื่อสำรวจแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาพยามานั้น
ยังไม่มีผู้ใดศึกษามาก่อน